

РЕВИЗИЈА ПРОТИВ ПРЕСУДЕ – КРИТИЧКИ ОСВРТ НА НОВА ЗАКОНСКА РЕШЕЊА¹

Апстракт: Предмет рада је критички приказ појединих законских решења о ревизији против пресуде као и анализа одређених одлука Врховног касационог суда у вези овог правног лека. Акцент ће бити стављен на могућност изјављивања ревизије у неимовинским споровима, субјекте који могу да изјаве ревизију и правила о обавезном адвокатском заступању. Ауторка ће се, такође, осврнути и на нова законска правила у вези разлога за изјављивање ревизије и супсидијарни вид ревизије – посебну ревизију.

Кључне речи: ревизија, ванредни правни лек, инстанциони поступак, неимовински спорови.

Уводне напомене

Република Србија је, трећи пут у мање од десет година, извршила парцијалну реформу цивилне процедуре, а у намери да своја решења додатно хармонизује са препорукама Савета Европе и поступак учини ефикаснијим и економичнијим. Овом реформом нису уздрмани темељи парничног поступка, нити је битно промењена систематика процесног закона, већ су измењени поједини институти процесног права или уведена нека решења која домаће законодавство до сада није познавало.

Значајне промене препознају се у домену ванредних правних лекова. Поједини правни лекови измењени су у погледу услова за допуштеност и разлога из којих се могу побијати, други су изостављени из система правних лекова, а на место трећих дошао је нови правни лек.

¹ Рад представља резултат истраживања на пројекту „Заштита људских и мањинских права у европском правном простору“ који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије (евиденциони број пројекта је 179046).

Предмет овог рада биће поједина правила Закона о парничном поступку² која се односе на ревизију, ванредни правни лек чија су се обележја током историје југословенске и српске цивилне процедуре суштински мењала. Кроз промене у уређењу ревизије, могу се пратити ставови законодаваца о вишестепености у одлучивању, остваривању принципа правне сигурности, могућностима контроле законитости судских одлука и остваривању, међународним и домаћим актима прокламованог, права на правни лек.³ Ревизија је, пратећи Законе о парничном поступку и њихове измене из 1956, 1965, 1976, 2004. и 2009. године, трансформисана из редовног у ванредни правни лек, код кога су услови за изјављивање и разлози за допуштено мењани током времена, што је као последицу имало различит реалан домашај овог правног лека у пракси.⁴

Циљ овог рада није да детаљно представи сва обележја овог института, будући да та тема заслужује много више пажње него што у овом раду има простора, већ да скрене пажњу на поједине недоумице које се појављују у пракси и теоријске дилеме које заокупљају пажњу процесуалиста.

Карактеристике ревизије

Према актуелним правилима процесног права, ревизија је ванредан, ограничен, преклузиван, деволутиван и двостран правни лек.

Ревизија је ограничен правни лек јер се може изјавити само против одређених одлука и из тачно наведених разлога. Ревизија може бити изјављена само против правноснажних пресуда донетих у другом степену. Није дозвољено изјавити ревизију против пресуда које су правноснажност стекле већ у првом степену, у ситуацији када ниједна од странака није изјавила жалбу, или се одрекла права на изјављивање правног лека или је повукла већ изјављени правни лек. Поставило се питање да ли ревизију може изјавити странка која није напала

2 Закон о парничном поступку, „Сл. гласник РС“, бр. 72/2011, у даљем тексту и ЗПП.

3 Устав Републике Србије „Сл. гласник РС“ бр. 98/2006, чл. 36: Свако има право на жалбу или друго правно средство против одлуке којом се одлучује о његовом праву, обавези или на закону заснованом интересу; Универзална декларација о људским правима, усвојена 10. децембра 1948, чл. 8: Свако има право на делотворни правни лек пред надлежним националним судовима против дела којима се крше основна права која су му призната уставом или законима; Међународни пакт о грађанским и политичким правима „Сл. лист СФРЈ“ (међународни уговори) 7/71, чл. 14. ст. 5: Свако ко је оглашен кривим за неко кривично дело има право да његову кривицу и осуду размотри виши суд у складу са законом. Закон о ратификацији Конвенције о заштити људских права и основних слобода, „Сл. лист СЦГ“ (међународни документи), чл. 13: Свако коме су повређена права и слободе предвиђени у овој Конвенцији има право на делотворан правни лек пред националним властима, без обзира јесу ли повреду извршила лица која су поступала у службеном својству.

4 Опширније: Ракић - Водинелић В, Ревизија против пресуде (докторска дисертација), Београд, 1981; Адамовић А, Тенденције у развоју ревизије у српском грађанском процесном праву, у: Зборник радова Правног факултета у Нишу, бр. 56, Ниш, 2010, стр. 253 – 271.

првостепену пресуду, ако је жалба противне странке одбијена.⁵ Преовлађује став да нема законских ограничења да и ова странка, иако није искористила редован правни лек који јој стоји на располагању, изјави ревизију.⁶ Сагледавајући актуелно законско решење, заиста нема никаквих ограничења, те нема видљивих препрека да се изјави ревизија.

Ипак, ако се проблем сагледа мало шире, може се поставити и питање злоупотребе процесних овлашћења у парничном поступку.⁷ Питање је да ли парничар може да употребљава сва правна средства које му закон ставља на располагање за остваривање његових права или за одбрану од противникових захтева, а да се при томе од њега не може тражити да положи рачуне о

5 Ова дилема постоји само у следећем примеру за илустрацију: тужилац је истакао тужбени захтев за исплату поражавања од 800 000 евра. Тужбени захтев усвојен је у делу од 101 000 евра а одбијен у делу од 699 000. Само је тужилац изјавио жалбу, а другостепени суд је потврдио првостепену пресуду. Ревизију је онда изјавила тужена странка, и то искључиво због погрешне примене материјалног права, апсолутно битне повреде одредаба парничног поступка или погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања, када је то посебним законом дозвољено. У случају да је тужени изјавио ревизију због битних повреда одредаба парничног поступка које су учињене у другостепеном поступку, ова дилема је беспредметна. Исто важи и за ситуацију када је другостепени суд преиначио првостепену пресуду у корист тужиоца.

6 Познић Б, Ракић - Водинелић В, Грађанско процесно право, Београд, 2010, стр. 418 – 419; Мандић Љ, Ревизија против пресуде, у: Зборник радова Правног факултета у Приштини, Приштина, 1996, стр. 190; Кеча Р, Грађанско процесно право, Београд, 2012, стр. 354. У литератури се, пак наводе и ставови и пресуде судова у којима се заступа супротно становиште. Тако, странка која није изјавила жалбу нема право на ревизију против пресуде којом је жалбени суд одбио жалбу њезиног противника (ВсМ Рев 82/84 – СП 6/84-51, наведено према Triva S, Dika M, Грађанско парнично процесно право, Zagreb, 2004, str. 720 или Закључак бр. V на саветовању врх. судова, 14. и 15. 9. 1983, ЗСП 1984/48, стр. 57, бр. 4677, наведено према Познић Б, Ракић - Водинелић В, *ibid*, уз напомену аутора да је пракса напустила ово становиште) Занимљиво је да поједини аутори наводе исту референцу (Познић Б, Ракић - Водинелић В, Грађанско процесно право, Београд, 2010, стр. 418) да би поткрепили супротан став, вероватно имајући у виду навод „у погледу овлашћења за изјављивање, ревизију може да изјави странка, под условом да, према другостепеној пресуди, није успела у спору (ако је спор имовински, онда да није успела за иснос виши од ревизијске суме) и под условом да није одустала од изјављене ревизије“ (Референца наведена према Палачковић Д, Ванредна ревизија – или ревизија по допуштењу, у: Правни живот, бр. 12, 2010, стр. 71). Аргумент за став да је ревизија недозвољена јесте недостатак правног интереса за њено изјављивање (Познић Б, Коментар Закона о парничном поступку, Београд, 2009, стр. 954, наводи се као мање убедљиво становиште).

7 Злоупотреба права у грађанском процесном праву јесте коришћење једног овлашћења, једног формалног законског прописа, у другом неком циљу, а не у ономе у коме је то овлашћење било дато титулару, односно у коме је законски пропис био донет (Марковић М, Злоупотреба права у грађанском парничном поступку, у: Архив за правне и друштвене науке, Београд, 1937, стр. 55).

томе на који их је начин и у ком циљу употребио?⁸ У литератури се наводи да странка, да би „беспрекорно вршила процесна овлашћења“, мора најпре да верује у објективну исправност интереса чијој заштити та радња треба да послужи.⁹ Да је веровала у неисправност првостепене одлуке, странка је могла да искористи правно средство које јој стоји на располагању - редован и, још важније, неограничен правни лек у коме је могла да истиче материјалне, материјалноправне и процесне повреде. Пропуштајући да изјави правни лек, странка се, у неком смислу, и конклюдентно сагласила са донетом одлуком. Када је одлука већ постала правноснажна, странка је, незадовољна тек другостепеном потврђујућом одлуком одлучила да поднесе ревизију. Овакво понашање странака може довести до слабљења поверења у правосудни систем и отворити врата редовној тростепености у суђењу.

Решење законодавца, или прецизније, непостојање јасног решења, донекле чуди, имајући у виду његову интенцију да ограничи изјављивање ревизије постављањем високог имовинског цензуса, обавезом адвокатског заступања и најновијим ограничавањем разлога за изјављивање ревизије. Сматрам да би, *de lege ferenda*, ово питање требало да се регулише на експлицитан начин, имајући у виду недоумице и опречна схватања која изазива.

Законодавац остаје доследан у одређивању ограничења *rationae valoris* за одређене спорове, те прописује да ревизија није дозвољена у имовинскоправним споровима када се тужбени захтев односи на утврђење права својине на непокретностима или потраживање у новцу, на предају ствари или извршење неке друге чинидбе, ако вредност предмета спора побијеног дела не прелази динарску противвредност 100 000 евра по средњем курсу Народне банке Србије на дан подношења тужбе.¹⁰

У процесној литератури заузето је становиште да је, што се неимовинскоправних спорова тиче,¹¹ ревизија увек допуштена, осим када је изричито забрањена.¹² Иако се може сматрати да је то јасно и неспорно питање,

8 Ibid, стр. 50.

9 Марковић М, Основна начела парничног поступка, Нови Сад, 1977, стр. 147.

10 О једном песимистичном начину на који би се одредбе о ревизији могле тумачити, а по коме би ревизија била допуштена само када је то посебним законом одређено и у имовинскоправним споровима када вредност предмета спора прелази 100 000 евра, а коју сама ауторка назива „законодавна подлост“, детаљније: Ракић - Водинелић В, Закон о парничном поступку Србије 2011, у: Правни записи, год. 2, бр. 2, 2011, стр. 551.

11 У литератури се може срести и мишљење да не би требало ни за један предмет, с обзиром на врсту спора, без имовинског цензуса прописати дозвољеност ревизије, већ да се уместо ревизије могу употребити неки други инструменти (нпр. социјалне политике, када је законско издржавање у питању)(Радованов А, Гласник Адвокатске коморе Војводине, књ. 63, бр. 4, 2003, стр. 133).

12 Ракић - Водинелић В, Ревизија против пресуде (докторска дисертација), op. cit, стр. 131 – 133; Петрушић Н, Симоновић Д, Коментар Закона о парничном поступку, Београд, 2012, стр. 756.

ипак бих се сложила са констатацијом да „не би било сувишно да је законодавац то сасвим одређено рекао“.¹³

Одређујући да је ревизија увек допуштена према правилима појединих закона, законодавац је одређеним врстама спорне ствари дао посебан друштвено политички значај. У тим правним стварима, чак и ако вредност предмета спора не прелази 100 000 евра, а тужбени захтев се односи на одређено потраживање, предају ствари или неку другу чинидбу на пример, ревизија је увек дозвољена. Законодавац је, дакле, у овим парницама дерогирао одредбу по којој је неопходно да вредност предмета спора прелази 100 000 евра.

Стиче се, пак, утисак, да пракса није најбоље разумела сврху допуштења ревизије у одређеној врсти парница. Из појединих одлука Врховног касационог суда види се да се ова одредба о допуштености ревизије остаје мртво слово на папиру. Тако, одлукама *Рев 146/12*¹⁴, *Рев 1292/11*¹⁵ и *Рев 306/11*¹⁶ ревизија је у медијским парницама за накнаду штете одбачена као недопуштена јер вредност предмета спора не прелази 100 000 евра, иако је Законом о јавном информисању она у овим парницама увек допуштена. У образложењу одлуке чланови већа се уопште нису позвали на Закон о јавном информисању,¹⁷ иако су подносиоци ревизије то учинили, већ само на Закон о парничном поступку. Своју одлуку образложили су тиме да према општим правилима парничног поступка ревизија није дозвољена када вредност предмета спора не прелази 100 000 евра.¹⁸

13 Ракић - Водинелић В, *ibid*.

14 Тужиља А.А. тужила је новинарку Б.Б. и главног и одговорног уредник листа „Ц“ В.В. за накнаду нематеријалне штете настале услед објављене информације. Првостепени суд је делимично усвојио тужбени захтев и наложио туженима да тужиљи исплате износ од 200 000 динара на име нематеријалне штете због повреде угледа и части и накнаде трошкове парничног поступка. Другостепени суд је преиначио одлуку првостепеног суда, одбио тужбени захтев као неоснован и досудио тужиљи да накнади туженима трошкове парничног поступка. У току је поступак по уставној жалби.

15 Тужиља Г.Г. тужила је Д.Д. новинарку, главног и одговорног уредника листа „Ф“ Ђ.Ђ. и лист „Ф“ за накнаду нематеријалне штете настале као последица објављене информације. Првостепени суд одбио је као неоснован тужбени захтев тужиље, а другостепени суд потврдио је ову одлуку, а тужиљи је наложено да накнади туженима трошкове поступка. У току је поступак по уставној жалби.

16 Тужиоци Е.Е. и Ж.Ж. тужили су З.З. новинарку, главног и одговорног уредника листа „И“ Ј.Ј. и лист „И“ за накнаду нематеријалне штете настале као последица објављене информације. Првостепени суд одбио је као неоснован тужбени захтев тужиље, а другостепени суд потврдио је ову одлуку и тужиљи је наложено да накнади туженима трошкове поступка.

17 Чл. 89. Закона о јавном информисању, „Сл. Гласник РС“, бр. 43/2003, 61/2005, 71/2009 и 89/2010 – одлука УС и 41/20 11 – одлука УС.

18 Ситуација је још занимљивија када се има у виду да поводом овог члана Закона о јавном информисању постоји и сентенца Врховног касационог суда, да се у спору за накнаду штете по Закону о јавном информисању ревизија изјављује у року од 15 дана од

Да је законодавац имао такво значење норме на уму, он уопште не би прописивао да је у појединим парницама ревизија увек дозвољена. Уколико су то неимовинскоправне парнице, изјављивање ревизије би увек било допуштено, у складу са напред наведеним схватањем правних теоретичара, а ако оне имају имовинскоправни елемент, онда важи опште ограничење *rationae valoris*, што овим парницама одузима било какву изузетност.

Закон о јавном информисању само је један је посебних закона који прописује да је ревизија увек дозвољена.¹⁹ Овај закон, чак, не допушта изјављивање ревизији у свим парницама из области медијског права (нпр. у парницама за објављивање одговора на неистиниту, непотпуну или нетачно пренету информацију) али експлицитно дозвоља изјављивање ревизије управо у парницама за накнаду штете настале објављивањем, односно необјављивањем одређене информације. Слична се ситуација може догодити и у другим поступцима у којима се може тражити надокнада штете, као што су поступак за заштити од дискриминације према правилима Закона о забрани дискриминације²⁰ и Закона о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом.²¹ Закон о парничном поступку из 2004. године, вођен критеријумом *rationae materiae*, таксативно је набрајао у којим парницама је ревизија дозвољена иако вредност предмета спора не прелази прописани износ.²² Овакво решење олакшава рад судијама са једне стране, али поставља нереална очекивања да се закон мења са сваком променом друштвених односа или посебних закона којима је ревизија допуштена. Изменама и допунама

дана достављања другостепене пресуде (Решење Врховног касационог суда, Рев. 1183/2010. од 11.5.2010. године).

19 Ревизија је, на пример, увек дозвољена у поступцима у вези са породичним односима, осима ако Породичним законом није другачије одређено (Чл. 208. Породичног закона, „Сл. гласник РС“, бр. 18/2005 и 72/2011 – др. закон). Према чл. 227. ст. 2. овог закона, правноснажна пресуда у брачном спору не може се побијати ванредним правним лековима у погледу дела у коме је донета одлука о поништењу или разводу брака. Ревизија је, такође, увек дозвољена у парницама о споровима о заснивању, постојању и престанку радног односа (Чл. 441. ЗПП).

20 Чл. 41. Закона о забрани дискриминације, „Сл. Гласник РС“, бр. 22/2009.

21 Чл. 44. Закона о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом, „Сл. Гласник РС“, бр. 33/2006.

22 Закон о парничном поступку, „Сл. Гласник РС“, бр. 125/2004 и 111/2009, (у даљем тексту и ЗПП 04) чл. 394. ст. 4: Изузетно, ревизија је увек дозвољена: 1) у парницама о праву на издржавање или о праву на укидање издржавања; 2) у споровима о праву на накнаду штете убог изгубљеног издржавања услед смрти даваоца издржавања; 3) у имовинским споровима који настану из противуставних и противзаконитих појединачних аката и радњи којим се правна или физичка лица зависно од седишта, односно пребивалишта стављају у неравноправан положај на јединственом тржишту или на други начин нарушава јединство тржишта, укључујући и парнице о накнади штете која се тим проурокује; 4) у споровима због повреде ауторског права, заштите и употребе проналаска и техничких унапређења, узорака, модела и жигова, фирме или назива, као и у споровима из нелојалне утакмице и монополистичких понашања кад се не односе на имовинскоправни захтев.

ЗПП 04 из 2009. године, ова одредба је замењена одредбом да је ревизија увек дозвољена када је то посебним законом одређено.

Разлози за изјављивање ревизије

Ревизија се може изјавити због битне повреде одредаба парничног поступка, погрешне примене материјалног права, прекорачења тужбеног захтева, ако је та повреда учињена у поступку пред другостепеним судом и погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања, када је ревизија допуштена посебним законом.²³

Битне повреде одредаба парничног поступка, када је о разлозима за изјављивање ревизије реч, могу се класификовати у три групе – оне које се могу истицати увек; друге, на које се подносилац ревизије може позвати под условом да су истицане у жалби, односно да су учињене у поступку пред другостепеним судом; треће, тзв. релативно битне повреде парничног поступка,²⁴ које су учињене у поступку пред другостепеним судом.

Подносилац ревизије може увек истицати да је одлучено о захтеву који не спада у судску надлежност, односно да је суд одбио да одлучује о захтеву за који је био надлежан.²⁵ То је уједно и једина процесна претпоставка о којој суд води рачуна по службеној дужности у току целог поступка, а у поступку по ревизији и кад странка није указала на ову повреду. Према ЗПП 04, спектар повреда због којих се безусловно могла изјавити ревизија био је далеко шири. Обухватао је све повреде због којих се могла изјавити жалба, осим оне да је суд одлучио о захтеву за који је стварно надлежан виши суд исте врсте, суд друге врсте, или ако је поводом приговора странака суд неправилно одлучио да је

23 Разликовање чињеничног и правног питања представља једну од дилема процесног права. У литератури се, као пример спорних питања, наводи да тзв. неодређени појмови и одмеравање накнаде штете слободном оценом представљају правно питање, а да су тумачења изјаве воље, садржина изјаве и воља странака чињенична питања (Познић Б, Ракић - Водинелић В, *op. cit.*, стр. 420 – 421). Одређивање садржаја неких правних норми има значај правног питања и изражава се као проблем њиховог тумачења, интерпретације, због којег је допуштено изјавити ревизију (Кеча Р, *op. cit.*, 2012, стр. 357). О овом проблему детаљно: Палачковић Д, Правно питање у поступку по ревизији пресуде парничног суда, у: Правни систем Србије и Стандарди Европске уније и Савета Европе, књ. 5, Крагујевац, 2010, стр. 203 – 219; Бодирога Н, Чињенично и правно питање у ревизији, у: *Анали*, год. 53, бр. 1, 2005, стр. 132 – 151.

24 Све процесне повреде могу се поделити у две групе: повреде одредаба парничног поступка које имају значај по самом закону (тзв. апсолутно битне повреде) и повреде одредаба парничног поступка које су битне по оцени суда (тзв. релативно битне повреде) (Станковић Г, Грађанско процесно право, св. 1, парнично процесно право, Ниш, 2010, стр. 489 – 490).

25 О апсурдности решења да повреда постоји ако је суд одбио да одлучује о захтеву за који је надлежан детаљно: Ракић - Водинелић В, Закон о парничном поступку Србије 2011, *op. cit.*, стр. 546 – 547.

стварно надлежан. Овако драстично сужење разлога за безусловно изјављивање ревизије може се довести у везу са тенденцијом законодавца да ограничи могућност изјављивања ревизије, кроз висок имовински цензус и смањен број разлога из којих се ревизија може изјавити.

Другу групу разлога чине битне повреде одредаба парничног поступка под условом да су истицане у жалби, односно да су учињене у поступку пред другостепеним судом. То нису све апсолутно битне повреде, већ је законодавац издвојио следеће, довољно значајне да се о њима одлучује у поступку по ревизији: ако је противно одредбама ЗПП суд донео пресуду на основу признања, пресуду на основу одрицања, пресуду због пропуштања или пресуду због изостанка; ако је противно одредбама закона суд одбио захтев странке да у поступку слободно употребљава свој језик и писмо или ако парнични поступак није вођен на службеном језику националне мањине иако су за то биле испуњене законске претпоставке; ако је одлучено о захтеву о коме је раније правноснажно пресуђено или о коме је раније закључено судско поравнање или је противно закону била искључена јавност на главној расправи. У контексту последњег наведеног ревизијског разлога, у теорији се наглашава да је значење искључења јавности са главне расправе као разлога за ревизију битно релативизовано непридавањем истог значења неодржавању расправе јер би се могло тврдити да повреде јавности не може бити ако није одржана расправа на којој треба бити зајемчена.²⁶ ЗПП 04 није посебно издвајао апсолутно битне одредбе парничног поступка које су од значаја само ако су истицане у жалби или учињене у другостепеном поступку.

Подносилац ревизије се може позвати, као и према ЗПП 04, на релативно битне повреде одредаба парничног поступка, само ако су учињене у поступку пред другостепеним судом. Суд више не води рачуна по службеној дужности да ли су у поступку биле испуњене поједине процесне претпоставке које се тичу странака.²⁷

26 Са друге стране, могло би се заступати и становиште да би се неодржавање расправе посредно могло санкционисати као разлог за ревизију тако што би се узело да је постулат јавности увек повређен кад није одржана јавна расправа. Прихватањем другог становишта онемогућило би се изигравање примене јавности у суђењу искључењем могућности да се другостепена пресуда побија због неодржавања расправе; то би становиште у већој мери јамчило остваривање Уставом и конвенцијама признатог права на јавност расправљања пред судом (Dika M, *Грађанско парнично право: правни лијекови*, Zagreb, 2010, str. 274).

27 Чл. 374. ст. 2. т. 9. ЗПП: Ако је у поступку као тужилац или тужени учествовало лице које не може да буде странка у поступку или ако странку која је правно лице није заступало овлашћено лице или ако парнично неспособну странку није заступао законски заступник или ако законски заступник, односно пуномоћник странке није имао потребно овлашћење за вођење парнице или за поједине радње у поступку, осим ако за вођење парнице, односно вршење појединих радњи у поступку није било накнадно одобрено.

Поступак по ревизији

У поступку по ревизији обавезно је адвокатско заступање. Ово правило представља одступање од принципа слободног адвокатског заступања, који је заступљен у највећем броју парница. Према ЗПП, пуномоћник може бити само адвокат. Изузетно, пуномоћник правног лица може бити дипломирани правник са положеним правосудним испитом, који је стално запослен у том правном лицу. У теорији се среће и мишљење да, осим адвоката, у поступку по ревизији странку која је правно лице може заступати и дипломирани правник са положеним правосудним испитом, уколико је стално запослен у том правном лицу.²⁸ Сматрам, ипак, да формулација „странку мора да заступа адвокат у поступку по ванредним правним лековима, изузев ако је сама адвокат“, која је место нашла одмах испод става о пуномоћницима – дипломираним правницима у правном лицу, отклања све недоумице, те да овој теоријској дилема нема места.

Ревизија се подноси суду који је донео првостепену пресуду. Тај суд одбацује неблагоприятну, непотпуну или недозвољену ревизију без одржавања рочишта. У закону су таксативно набројани разлози који ревизију чине недозвољеном.²⁹

Првостепени суд је дужан да у року од 15 дана, преко другостепеног суда, достави списе предмета Врховном касационом суду.³⁰

О ревизији одлучује Врховни касациони суд без расправе. Уколико одбије ревизију као неосновану³¹ због непостојања разлога због којих је ревизија изјављена или разлога на које пази по службеној дужности, суд неће детаљно образлагати пресуду ако закључи да то није потребно због тога што се у ревизији понављају жалбени разлози или кад се образлагањем ревизије којом се ревизија одбија не би постигло ново тумачење права нити допринело уједначеном тумачењу права.

²⁸ Радованов А, Закон о парничном поступку: критички приказ, објашњења и тумачења, Нови Сад, 2012, стр. 24.

²⁹ Чл. 410. ст. 2: Ревизија је недозвољена ако: 1) је ревизију изјавило лице које није овлашћено на подношење ревизије; 2) ревизија није изјављена преко пуномоћника; 3) је ревизију изјавило лице које је повукло ревизију; 4) лице које је изјавило ревизију нема правни интерес за подношење ревизије; 5) је ревизија изјављена против пресуде против које по закону не може да се поднесе (члан 403. ст. 1. и 3), осим из члана 404. овог закона.

³⁰ У досадашњој пракси дешавало се и да списи предмета стигну Врховном касационом суду и после годину дана од тренутка изјављивања, а из разлога који се у списима предмета не могу уочити (Стручни коментар – Правни инструктор: Новине у Закону о парничном поступку – „Сл. гласник РС“, бр. 72/2011).

³¹ Занимљиво је да се ревизија може и одбацити као недопуштена и одбити као неоснована. Када би се извела аналогија са тужбом и тужбеним захтевом, језички би било исправније рећи да је ревизија одбацује, а захтев истакнут у ревизији одбија.

Врховни касациони суд има касаторна и ревизиона овлашћења. Користећи касаторна овлашћења, Врховни касациони суд може решењем укинути у целини или делимично пресуду другостепеног и првостепеног суда или само пресуду другостепеног суда и предмет вратити на поновно суђење истом или другом већу првостепеног или другостепеног суда, односно другом надлежном суду.³² Друго касационо овлашћење јесте укидање донесене одлуке решењем и одбацивање тужбе.³³ Врховни касациони суд такође ће, у случајевима када је ревизија посебним законом дозвољена, а нађе да је чињенично стање погрешно или непотпуно утврђено, укинути другостепену пресуду и вратити предмет другостепеном суду на поновно одлучивање. Ова одредба представља новину у поређењу са ЗПП 04, а занимљива је и због тога што се предмет враћа другостепеном, а не првостепеном суду на поновно одлучивање.

Ревизиона овлашћења ревизијског суда уска су, имајући у виду чињеницу да он може преиначити побијану пресуду само ако утврди да је материјално право погрешно примењено.³⁴ Ако ревизијски суд нађе да је због погрешне примене материјалног права чињенично стање непотпуно утврђено и да због тога нема услова за преиначење побијане пресуде, решењем ће усвојити ревизију, укинути у целини или делимично пресуду првостепеног и другостепеног суда или само пресуду другостепеног суда и предмет вратити на поновно суђење истом или другом већу првостепеног, односно другостепеног суда.³⁵

Посебна ревизија

Закон о парничном поступку више не предвиђа две посебне врсте ревизије – жалбу са алтернативним предлогом за ревизијско одлучивање (директну ревизију)³⁶ и ванредну ревизију.³⁷ Директна ревизија је изостављена из новог закона, а одредбе о посебној ревизији (термин који користи законодавац) су модификоване у односу на ЗПП 04.

32 Чл. 415. ст. 1. ЗПП: Суд ће овако поступити ако утврди да постоји битна повреда одредаба парничног поступка из чл. 374. ст. 1. и 2. овог закона због које се ревизија може изјавити.

33 Чл. 415. ст. 2. ЗПП: Суд ће овако поступити ако је у поступку пред првостепеним или другостепеним судом учињена повреда из члана 374. став 2. тач. 2. и 10. овог закона.

34 Чл. 416. ст. 1, ЗПП.

35 Узима се да ова повреда постоји и кад је суд погрешно применио правила искуства (Петрушић Н, Симоновић Д, *op. cit.*, стр. 781).

36 Овај ванредни правни лек први пут је уведен 2004. године и показао се у пракси као неделотворан (Стручни коментар – Правни инструктор: Новине у Закону о парничном поступку, *op. cit.*).

37 Опширније: Палачковић Д, Ванредна ревизија или ревизија по допуштењу, *op. cit.*, стр. 69 – 83.

Посебна ревизија је изузетно дозвољена због погрешне примене материјалног права и против другостепене пресуде која не би могла да се побија ревизијом, ако је по оцени апелационог суда, односно Врховног касационог суда потребно да се размотри правна питања од општег интереса или правна питања у интересу равноправности грађана, ради уједначавања судске праксе, као и ако је потребно ново тумачење права. Дакле, посебна ревизија ограничена је само на погрешну примену материјалног права, и то само када постоји један од четири алтернативно постављена разлога. Посебна ревизија јесте супсидијаран правни лек, јер се може изјавити само ако нису испуњени општи услови за изјављивање ревизије против пресуде.

Новим Законом о парничном поступку детаљно је прописан поступак за изјављивање посебне ревизије. О допуштености посебне ревизије одлучује апелациони суд у већу од троје судија, а против решења којим се не допушта ревизија дозвољена је жалба Врховном касационом суду.

Закључне напомене

Без обзира што као правни лек већ дуго заузима значајно место у систему правних лекова, ревизија против пресуде и даље изазива бројне недоумице подједнако у правној теорији и судској пракси. Овај рад имао је за циљ да ако не разреши, онда бар покуша да шире сагледа неке од тих дилема.

Ревизија против пресуде је ограничен правни лек, јер се може изјавити само из одређених разлога и против одређених пресуда. Ипак, не постоје ограничења у погледу странака које могу да изјаве овај правни лек. Тако, ревизију може да изјави и странка која није изјавила жалбу на пресуду коју је другостепени суд, по жалби друге парничне странке, потврдио. У раду је разматрано да ли се ова ситуација може, у одређеном смислу, сматрати злоупотребом процесних овлашћења парничара.

Овај ванредни правни лек је увек дозвољен у неимовинскоправним споровима, а у имовинскоправним само када вредност предмета спора прелази законом утврђен износ. Ипак, анализа судске праксе показује да и у оним парницама за накнаду штете у којима је, према правилима посебног закона, ревизија увек дозвољена, Врховни касациони суд одбацује овај правни лек уколико нису испуњени и општи услови из Закона о парничном поступку.

У раду је посвећена пажња и правилима о обавезном адвокатском заступању странака, као једном од питања које је закупило пажњу теоретичара. Анализирани су и разлози за изјављивање ревизије и извршена компарација са разлозима који су постојали према ранијем Закону о парничном поступку.

Напоследку, представљена је и посебна ревизије, супсидијарна врста ревизије, која је у неколико модификована у односу на претходни Закон о парничном поступку.

Још увек је рано говорити о ефектима који ће се постићи најновијим изменама Закона о парничном поступку. Претпоставка је да је њима требало да се постигне већа ефикасност и економичност парничног поступка и раст поверења грађана у судски систем. На крају ће пракса, као евалуатор свих законских решења, показати колико је модел за који се законодавац определио заиста погодан за остваривање планираних циљева.

Andelija Adamović, LL.B.
Teaching Assistant,
Faculty of Law, University of Niš

***Judicial Review:
A Critical Commentary on the new Legal Solutions***

Summary

In this paper, the author provides an overview and a critical commentary on some legal solutions concerning the judicial review and analyzes some decisions of the Serbian Supreme Court of Cassation dealing with this legal remedy. The author focuses on the possibility of filing claims for judicial review in disputes on non-proprietary matters, the parties who may file a claim for judicial review and the rules on the obligatory legal representation in these proceedings. The author also looks into the new legal solutions governing the reasons for filing a claim for judicial review and elaborates on the subsidiary form of judicial review which implies subject-specific reasons for filing a claim for judicial review.

Key words: *judicial review, extraordinary legal remedy, second/third instance proceeding, disputes on non-proprietary matters.*